

491.842-89

u-44

1902

3205

91.99-8

u-44

B5-25/11 76

2010

2002

Одобрено Попечительскимъ Совѣтомъ Кавказскаго
Учебнаго Округа.

Դ. ԱՂԱՅԵԱՆՑ

ՈՒՍՈՒՄՆ
ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶԻԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐԳ

Ա Յ Բ Բ Ե Ն Ա Ր Ա Ն

ՏԱՍՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

1909

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան Կ. Վարդանեսյանցի, Գանձակի փող. № 3.

Типографія М. Вартанянца, Гановск. ул. д. № 3.

Одобрено Попечительскимъ Совѣтомъ Кавказскаго
Учебнаго Округа.

491.92-8

Հ. ԱՂԱՅԵԱՆՑ

Ա-44

ՈՒՍՈՒՄՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶԻԻ

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐԻՔ

Ա Յ Ր Ր Ե Ն Ն Ա Ր Ա Ն

ՏԱՄԵՆԻԹԵՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Смее,
Смее,
и не сты
шес»

1902

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան Մ. Վարդանյանցի, Գանովսկի փող. № 3.

Типография М. Вартанянца, Гановск

18142-59

34883-43

U. S. 100

U. S. 100

U. S. 100

U. S. 100

Дозволено Цензурою Тифлисъ, 22-го Сентября 1902 г.

3

արտ

տ ա տ տ ա ր ա ր տ

մարտ

մ ա ր տ, մ ա տ, տ ա մ, ա տ ա մ, ա ր ա մ,

մարտը

մարտը, տատը, մատը, արտը, արամ,

մարտը տալիս է

լիս է

տալ, լալ, էլ, սէլ, իմ, սիմ, միս, մաս,
էր, սէր, տէր, սար, սալ, լար, սիրտ,
ամիս, սամի, սարի, տարի, մարի, մասիս,
մասրի, մատիտ, մարիամ.

Մարտը ամիս է:

Մի ամիս է մարտը:

Մասիսը սար է:

Արամ, արի մի մատիտ տամ:

Մարիամ, արի, իմ մատիտը տար:

Մարտը տալիս է ձնծաղիկ:

Ձնծաղիկ

ձի, ինձ, տանձ, սանձ, սալ, ծամ, ծիտ, ծիծ,
սան, նան, տակ, տիկ, կէս, մէկ, կամ, կալ,
լակ, կար, նալ, նամ, աղ, տաղ, մաղ, ծաղիկ,
կաղին, իլիկ, կաղնի, կարաս, Մինաս.

Մարտը ձնծաղիկ է տալիս:

Մարտ ամիսը ձնծաղիկ է տալիս:

Ձնծաղիկը մարտին կըլինի:

Մարտ ամսին ձնծաղիկ կըլինի:

ա.	է.	ը.	ի.
մ.	ը.	տ.	ձ.
ն.	կ.	ղ.	ծ.
լ.	ս.	ա.	բ.
գ.	դ.	ե.	զ.
վ.	պ.	փ.	ք.
չ.	ղ.	հ.	ձ.
ն.	կ.	ղ.	ծ.
լ.	ս.	ա.	բ.

Ապ—րի—լը կա—պոյտ մա—նու—շակ.

պ. շ. ու. ոյ.

պապ, պաս, պատ, կապ, ուր, ում, ուլ.

էշ, շուն, ուշ, շուտ, նուշ, կոյս, լոյս, ծոյլ,
կատու, կաշի, շամամ, մաշիկ, արշակ.

կապած, անկապ, պանիր, կապոյտ, Ղուկաս.

Ապրիլը տալիս է կապոյտ մանուշակ.

Մանուշակը կապոյտ ծաղիկ է:

Կապոյտ մանուշակը ծաղկում է ապրիլին:

Ապրիլին ծաղկում է կապոյտ մանուշակը:

ա. է. ը. ի. ու. ոյ.

լ. ծ. կ. ձ. ղ. մ. ն. շ. պ. ս. տ. ը. ւ.

Ա. Ե. Ը. Ի.

Լ. Ծ. Կ. Զ. Դ. Մ. Ի. Ն. Ե. Պ. Ս. Տ. Բ.

Մայսին բացում է վարդը.

այ, ց. վ. դ. բ.

այս, այդ, այն, բայց, բան, բոյս, բաց.

լաց, ցուրտ, դա, դու, դաս, սարդ.

վաղ, վաշ, վար, վուշ, սայլ, մայր, այծ,

այսպէս, այդպէս, վայրի.

Վարդը մայսին է բացում:

Մայսին վարդը բացում է:

Վարմիր վարդը բացում է մայսին:

ա. է. ը. ի. ու. ոյ. այ,

բ. դ. լ. ժ. կ. ձ. մ. ն. շ. սլ. ո. վ. տ. ր. ց. ւ.

Ա. Է. Բ. Ի.

Բ. Գ. Լ. Ծ. Կ. Զ. Դ. Ս. Ն. Շ. Պ. Ս. Վ. Տ. Բ. Յ. Ի.

Սոխակը երգում է անուշակ

ո. ե. դ. խ.

սով, ծով, կով, բոխ, խակ, խաղ, խամ.

խուլ, մուխ, մեխ, սեխ, դեղ, գիր, գում.

գոյն, գայլ, գող, դող, տող, ցեղ, ցեխ.

Գեղամ, Գրիգոր, գերի, խախալ, խաղող.

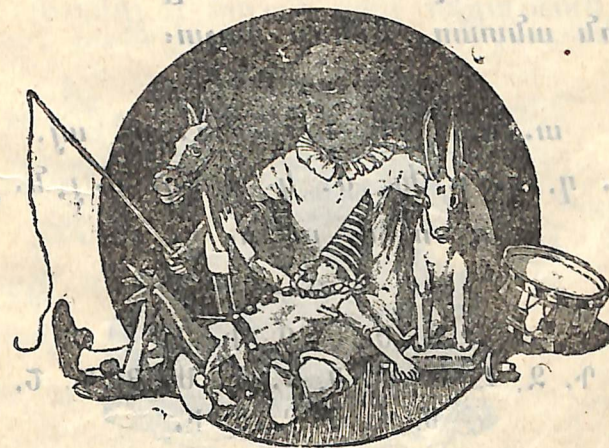
Սոխակը անուշ է երգում.

Սոխակի երգը շատ անուշ է:

ո. աւ.

ով, որպէս, որդի, ոսկի, որբ, որդ, որս.

կաւ, խաւ, լաւ, ցաւ, նաւ.

Յունիսը մեզ խոտ է տալիս,
Իսկ յուլիսը առատ ցորեն:

յ. գ. ո.

մեզ, ձեզ, եզ, խոզ, զոխ, զարդ, պարզ.

ռուս, ռումբ, կեռ, տառ, բառ.

յայտնի, յանկարծ, յատուկ, յիսուն, Յիսուս.

լեզու, զազան, զանգակ, ռամիկ, ռեզին.

Յունիսն ու յուլիսը առատ ամիսներ են:

Ամառն ամեն բան առատ է լինում.

Ամառն անտառ, ձմեռը դաշտ:

ա. ե. է. ը. ի. ո. ու. ոյ. այ.

բ. գ. դ. զ. լ. խ. ծ. կ. ձ. ղ. մ. յ. ն. շ. պ.

ռ. ս. վ. տ. ը. ց. լ.

Ա. Ե. Է. Ղ. Ի. Ո.

Բ. Գ. Դ. Զ. Լ. Խ. Ծ. Կ. Զ. Ղ. Ս. Յ. Ն. Ծ. Պ. Ռ.

Ս. Վ. Տ. Բ. Յ. Ի.

Օգոստոսը տանձ ու խնձոր
Եւ ուրիշ շատ հասուն մրգեր:

օ. և. հ.

օր, օղ, օգ, օձ, տօն, հօր, մօր.

Օգոստոսին հասնում են շատ մրգեր:

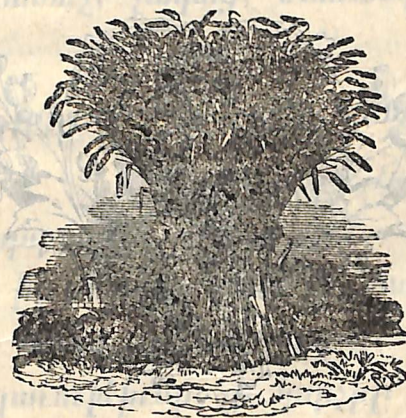
Ես այդ ամսին իմ հօր հետ գնում եմ այգի:

Սեպտեմբերը մեզ տալիս է

Խաղողի բուր տեսակը,

Հոկտեմբերը կարմիր գինի,

Նոյեմբերը — բոզկն ու տակը:

Դեկտեմբերին ձիւն է գալիս,
Յունւարին ծածկւում սար ու ձոր,
Փետրւարին սկսում է
Փոփոխակի ցուրտ ու տաք օր:

իւ. փ. ք.

ձիւն, սիւն, իւր, իւղ, գիւղ, չիւղ.

փակ, փոս, փառք, քար, քոյր, քեղ, զիւղք.

արիւն, հարիւր, փափուկ, քաղաք.

Ձիւնը դեկտեմբերին է գալիս.

Նոյեմբերին էլ է ձիւն գալիս:

Սարերումը ձիւն շատ է գալիս:

Յունւարին շատ ցուրտ է լինում:

Ահա այսպէս բոլոր տարին
Թաւալում է չորս չրջանում.
Այս պատճառով չորս ժամանակ
Չորս եղանակ է մեզ բերում:

թ. չ. ճ. ժ. ջ.

թաթ, թութ, ճիթ, չեչ, ճաթ, ճութ, ճաղ.

մաճ, ճաչ, ժամ, թէժ, խեժ, ժախ, ժեռ.

ջանք, ջուխտ, սաջ, քաջ, լանջ, ունջ, մունջ,

թանաք, ճանաչ, ջաղաց, ժառանգ, շամիչ.

թիւ, լրիւ, հաշիւ, տիւ, խտտիւ.

Ծոյլը պատժի արժանի է:

Ճրագն իր տակին լոյս չի տալ:

Ինչ որ անես, առաջդ կըգայ:

Արած լաւութիւնը չի կորչիլ:

Մեր դասատան աշակերտների
անունները:

եան

Տիգրան Արամեանց.

Արսէնիկ Գուրգէնեանց.

Յարութիւն Յովսէփեանց.

Գրիգոր Միքայէլեանց.

Դանիէլ Իսրայէլեանց.

Յովհաննէս Մարկոսեանց.

Սիմէոն Նսայեանց.

Աշխէն Հայկազունի.

Եղիսարէթ Արծրունի.

Հայկանուշ Աղայեանց.

Վարսենիկ Ըահնազարեանց.

Գրեցէք ձեր և ձեր ընկերներին անուն-
ներն ու աղգանունները:

յ անձայն

Տղայ, երեխայ, ընծայ, հսկայ, արքայ, ճանապ, օրւայ,
տարւայ...

(նա) զայ, տայ, լայ, կայ, գնայ, մնայ, աղայ, կարդայ,
իմանայ, մոռանայ, ուշանայ, խնդայ, ուրախանայ,
հիւանդանայ, տկարանայ, հասկանայ, լաւանայ...

(ես) եկայ, իմացայ, մոռացայ, ուշացայ, ստացայ,
հասկացայ, ուրախացայ, վեր կացայ, վայր եկայ,
կերայ, կշտացայ...

Կիսածայնաւոր.

հայ, վայ, չայ, փայ Նոյ, հայր, մայր, վայր, ծայր,
գլու, սայլ, փայլ, այլ, բայց, այծ, լոյս, բոյս, կոյս,
ծոյլ, թոյլ, նշոյլ...

Բաղաձայն

յոյս, յոյն, յարդ, յարգ, յարկ, յիշատակ, յիշել, յան-
կարծ, յայտնի, յատակ...

Վերցրած.

տա, դա, նա, սրա, դրա, նրա, (դու) ասան, աղան արան,
կարդան, խնդան, գնան, մնան, (օտար բառեր և յատուկ
անուններ) խաթա, բալա, մաշա, բօշա, ուստա, Յու-
դա, Երեմիա, Իտալիա...

ՉԱՅՆԱԻՈՐՆԵՐ

ւ. ե. ք. ը. ի. ո. ծ.

իւ. եւ. եօ.

ԲՈՒՈՐԱԳԻՐ

ա. բ. գ. դ. յ. զ. ճ. ը. թ. ժ. ի. լ. խ. ծ.
կ. հ. ձ. ղ. ճ. մ. յ. ն. շ. ո. չ. ս. զ. ու.
վ. տ. ր. զ. փ. ք. և. օ. ֆ:

ԳԼԽԱԳԻՐ

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ. Ժ. Ի. Լ. Խ. Ծ. Կ. Զ.
Ձ. Դ. Զ. Մ. Յ. Ն. Ծ. Ո. Զ. Պ. Զ. Ռ. Ս. Վ. Տ. Բ.
Յ. Ի. Փ. Գ. Օ. Ֆ.

ԾԱՂԿԱԳԻՐ

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ. Ժ. Ի. Լ. Խ. Ծ. Կ.
Զ. Զ. Դ. Զ. Մ. Յ. Ն. Ծ. Ո. Զ. Պ. Զ. Ռ. Ս. Վ. Տ.
Բ. Յ. Ի. Փ. Գ. Օ. Ֆ.

ՇՂԱԳԻՐ

աբգդեզըթիշխծկհձղճ
վյնշոչսչոսւվտրցւփքօֆ

ԹԱՆԻԿՆԵՐ

Աղուծակ

Ղու-ղու-ղու,

Ա-ղու-ղու,

նակ-նակ,

Ա-ղու-նակ,

Թը՛ռռռ...

Կաշաղակ

Ձա՛ չա՛ չա՛,

Կա՛ չա՛ չա՛,

Ղա՛կ, ղա՛կ,

Կա-շա-ղակ,

Թը՛ռռռ.

Ծիտիկ

Ծիտ եմ, ծիտ եմ

Ծըլըլում եմ,

ձիկ, ճիկ, ճիկ,

Ոստոստում եմ,
Թըռչկոտում եմ,
Տի՛կ, տի՛կ. տի՛կ.
Արի, թե՛կ,
Արի, փետրիկ,
Որ ես դառնամ
Փոքրիկ ծիտիկ,
Փոքրիկ ծիտիկ,
Պիծիկ միծիկ,
Թը՛ռռռ...

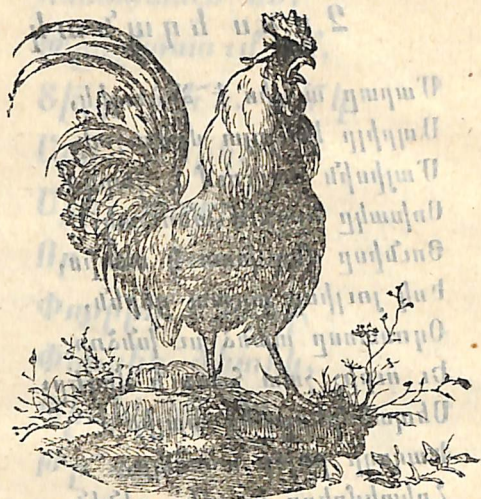
2 ո ր ս ե դ ա ն ա կ

Մարտը տալիս է ձնծաղիկ,
Սպրիլը կապոյտ մանուշակ,
Մայիսին բացում է վարդը,
Սոսակը երգում անուշակ:
Յունիսը մեղ խոտ է տալիս,
Իսկ յուլիսը առատ ցորեն,
Օգոստոսը տանձ ու խնձոր,
Եւ ուրիշ շատ հասուն մրգեր:
Սեպտեմբերը մեղ տալիս է
Խաղողի բոլոր տեսակը,
Հոկտեմբերը կարմիր գինին,
Նոյեմբերը բոլին ու տակը:
Դեկտեմբերին ձիւն է գալիս,
Յունւարին ծածկում սար ու ձոր
Փետրւարին սկսում է
Փոփոխակի ցուրտ ու տար օր:
Ահա այսպէս բոլոր տարին
Թաւալում է չորս շրջանում.
Այս պատճառով չորս ժամանակ,
Չորս եղանակ է մեզ բերում:

1006
29294

55-24181

Ա ք ա դ ա դ
 Աքողադը կանչում է.
 Ծուղրուղձ,
 Դձ — դձ — դձ:
 Պառաւ նանը զարթնում է.
 Տան — տան — տան.
 Պան — պան — պան:
 Աքլար, ինչո՞ւ կանչեցիր,
 Ինչո՞ւ նանին զարթեցրիր,
 Ախ դու — դու, այ ջու — ջու:
 *
 Ախ նանի, ջան նանի,
 Մեզ մի վեր կացընի.
 Թող մի քիչ էլ մնանք,
 Քնից լաւ կըշտանանք:

Աքլարը շուտ է կանչում.

Աքլարը քեզ է խաբում.

Աքլար, ինչո՞ւ կանչեցիր.

Ինչո՞ւ նանին զարթեցրիր.

Ախ դու — դու,

Այ ջու — ջու:

Առաւօտ

Արեգակը գուրս է բեկել

Պրտդդալով, ցեփա

Հողքը հերթից ներս է բնկել

Հողշողալով, շուրս

Ծիտը ծառին կըշկըշում է

Ծըլըլալով.

Չորումն առուն քըշքում է

Վըշվըշալով.

Ծոյլ աղայի բունն է տարել

Խըռմփալով.

Տընիները շունն է տարել

Մըմըմալով:

Հոսացաւ, լուսացաւ, լուսն է բարին,

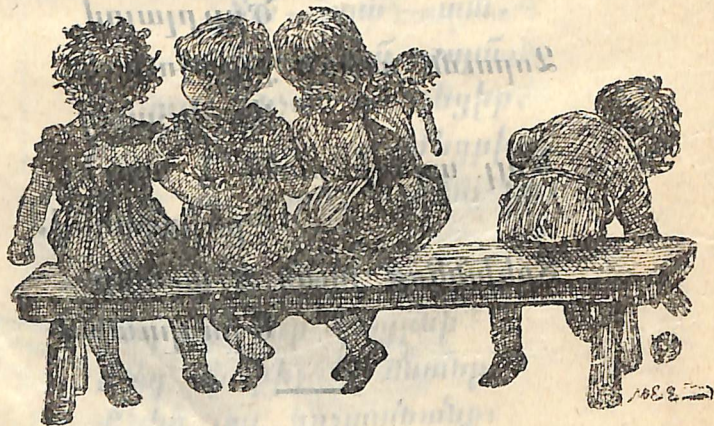
Հոսացաւ, լուսացաւ, լուսն է բարին,

Հոսացաւ, լուսացաւ, լուսն է բարին,

Հոսացաւ, լուսացաւ, լուսն է բարին,
ծիտն է ծառին, հաւն է թառին: Աշխատա-
ւոր, վեր կաց բանի, ծոյլ աղայի քունը տանի:

—

Ինչո՞ւ աքլարը կանգնած է բակում, պինդ-
պինդ կանչում է իր կուկուրիկուն. — Էնդուր
որ վաղուց արեն է ծագել, բայց ծոյլ երե-
խան քնից չի զարթել: Դեռ չի վեր կացել,
աղօթքն արել, դպրոցի դասը դեռ չի սովո-
րել: Կանչում է աքլարն իր կուկուրիկուն,
աղայոց պարտքը միտներն է ձգում:

Ծեծւած գառնիկ

— Ինչի՞ կուլաս դու, գառնիկ.

«Խիստ ծեծ կերայ ես, մայրիկ:

— Քեզ ո՞վ ծեծեց, իմ գառնիկ.

«Մէկ շար պառաւ. անի, մայրիկ.

— Ինչի՞ ծեծեց քեզ, գառնիկ.

«Ծառի տակն էի, մայրիկ:

— Ինչո՞վ ծեծեց քեզ, գառնիկ.

«Մեծ մահակով, ո՞ւն, մայրիկ:

— Ո՞րտեղի՞ց զարկեց, գառնիկ.

«Ոտիկներէս, ո՞ւն, մայրիկ.

— Ի՞նչպէս լացիր դու, գառնիկ.

«Մէ ... մէ ... մէ ... մայրիկ:

Ծիտը և բազէն

Ծիտը ծառին ծըլւելում է.

Ծիւ, ծիւ, ծիւ:

Բազէն գլխին պտըտում է.

Վոյ, վոյ, վոյ:

Ծիտը լոնց, ծիտը վախեց.

Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ:

Բազէ, թրռռ. բազէ, թրռռռ.

Հա՛յ, հա՛յ, հա՛յ:

Բազէն թռաւ,

Բազէն փախաւ,

Ի՛նչ լաւ էլաւ,

Հէ, հէ, հէ:

Ծիտիկ-միտիկ, պիծիկ-միծիկ,

Պըտպըտուրիկ, չըլպըտուրիկ,

Դու լաւ պրծար չար բազէի

Սուր ճանկերից, հա՛, հա՛, հա՛:

Հարսի հաշիւը

Երկուշաբթի հաց կըթխեմ, երեքշաբթի
լոշ կըթըջեմ, չորեքշաբթի լըւացք կանեմ,
հինգշաբթի կար կըկարեմ, ուրբաթ օրը պաս-
կը կենամ, շաբաթ օրը ժամ կըգնամ, լոյս
կիրակի փռանց-փռանց՝ կըզարդարւիմ, կեր-
թամ հերանց:

Ա Ր Է

Արև, արև, եկ, եկ.

Զիզի քարին վէ՛ր եկ.

Սև-սև ամպեր, հեռացէք.

Արևին ճանալա տրւէք.

Թողեք դա դայ մե՛զ մօտ.

Դրա լոյսին ենք կարօտ:

Կարմիր արև, եկ, եկ,

Նախշուն քարին վէ՛ր եկ:

Արևը յաղթեց ամպերին,

Հողըը ձգեց սարերին,

Զիզի քարը, տե՛ս, տե՛ս.

Պտպըտում է ոսկու պէս.

Միրուն արև, մի՛շտ եկ,

Զիզի քարին վէ՛ր եկ:

Հ Ե Ք Ի Ա Թ

Զմեռն էր գիշերը երկար:

Գիւլնազ տատը՝ գլուխը քուրսու վրայ դրած, ննջում էր:

Երեխէքը վրայ թափեցին, քունը փախ-
ցրին, որ իրենց համար մի հեքիաթ ասի:

Նա էլ սկսեց.

«Էլէլ է չի էլէլ՝ մի սիրուն արտուտիկ:
Կտուցը սուր՝ մեր Արշակի քթի նման:
Բմբուլը խուճուճ՝ Տիգրանի մազերի նման:
Թևերը փափլիկ՝ Զոզիկի կոճերի նման: Ահա
այսպէս սիրուն էր արտուտիկը:

— Բա ինձ նման ոչինչ չունէ՞ր, ասեց
Վանին:

— Բա ի՞նձ, ձայն տրւաւ Հռիփսիկը:

— Ինձ էլ չասեցիր, տատի, լաց էլաւ
Նազիկը.

— Սպասեցէք, սպասեցէք, երէխէք, զեռ
չեմ վերջացրել, ամենքիդ էլ բաժին կըտամ,
ասեց տատը և չարունակեց.

«Աչիկներն այնպէս նախշուն էին, ինչ-
պէս Վանիի աչքերը:

Կատարն այնպէս կարմիր էր, ինչպէս
Հռիփսիկի թշերը:

Ոտներն այնպէս բարակ էին, ինչպէս
Նազիկի մատները:

— Ես ոտները չեմ ուզում, ասեց Նա-
զիկը:

— Լաւ, ոտներ չեմ ասիլ, տոտիկները
կուզէ՞ս:

— Չեմ ուզում, ես տոտիկներն էլ չեմ
ուզում:

— Բա ի՞նչ կուզես, Նազիկ:

— Ես աչիկներն եմ ուզում:

— Աչիկներն ինձ է տրւել տատը, քեզ
չեմ տալ, գոչեց Վանին:

— Նազիկ, կուզե՞ս կատարը դու, վեր
առ, տոտիկները ես կըվերցնեմ, ասեց Հռիփ-
սիկը:

— Չեմ ուզում, ես աչիկներն եմ ուզում:

— Վանի, դու կատարը վերցրու, ես տո-
տիկները, իսկ Նազիկը՝ աչիկները:

— Ի՞նչ եմ անում կատարը, տատը: Ում
ինչ որ տրւել է, այն է նրանը:

— Զամարիտ է ասում Վանին, ամեն կողմից գոչեցին երեխեքը:

Նազիկը զոհ չըմնաց, և վեճը երկար շարունակեց: Բայց տատը չէր լսում, նա գլուխը դրել էր բարձին և քնել. էլ չէին կարող զարթեցնել: Վեր կացան, իրանք էլ մտան տեղերը:

2.

Միւս երեկոյին երեխեքը էլի հաւաքւեցին տոտի մօտ, որ շարունակի հեքիաթը: Նա էլ սկսեց.

„Անցած զարնանը մեր պարտիղի ծառի վրայ մի սիրուն կրկու կար: Նա նստած էի ծառի տակին, և դուք մէկ-մէկ եկաք ինձ մօտ:

Երբ որ Արշակը ներս մտաւ, կրկուն կանչեց՝ կո՛ւ—կո՛ւ:

Եկաւ Զողիկը, ասեց՝ պո՛ւ—պո՛ւ:

Եկաւ Տիգրանը, ասեց՝ տո՛ւ—տո՛ւ:

Եկաւ Վանին, ասեց՝ զո՛ւ—զո՛ւ:

Եկաւ Հռիփսիկը, ասեց՝ բո՛ւ—բո՛ւ:

Եկաւ Նազիկը, կրկուն էլ ոչինչ չասեց, թուաւ գնաց...

Օ՛խ, օ՛խ, Նազիկ, օ՛խ, օ՛խ, կրկուն քեզ համար ոչինչ չի ասել,—միաբերան ձայն արւին երեխեքը:

* *

Նազիկը շատ նեղացաւ, թէ ինչո՞ւ կրկուն իր համար ոչինչ չի ասել, և սկսեց լաց լինիլ: Տատը նրան ասեց.

—Նազիկ, գիտե՞ս ի՞նչու կրկուն քեզ համար բան չասեց, նա վախեց քեզ բան ասել: Ինչ որ ասէր, դու չախտի հաւանէիր, ուրիշն էլ իրանք քեզ չէր տալու, ինչպէս անցած երեկոյին:

—Տատի ջան, տատի, որ մէկ էլ կրկուն գայ, ասա ինձ համար էլ մէկ բան ասի, աղաչեց Նազիկը, և նրանից յետոյ շատ խելօքացաւ:

ԱՆՏԱՌԻ ՄԱՆՈՒԿԸ

1.

Մնտառի խորքում մի ճօճ կար կապած
և նրա մէջը մի մանուկ դրած:

Հաց էր լինում մանուկը:

Մայր չըկար մօտը, որ ծիծ տար, հայր
չըկար՝ որ պահպանէր:

Մնտառումը մարդ չկար:

Մի գլխոտ պախրակով կաթնալից կըրծ-
քով եկաւ ճօճի մօտ իր հորթուկի հետ և
տխուր ձայնով երեխին ասեց.

Օիրուն երեխայ, որք ես մնացել.

Քո անբախտ մօրը դերի են տարել.

Նա գնաց, կորաւ, էլ յետ չի գալու,
էլ ոչ մի անգամ քեզ ծիծ չի տալու:

Նա քեզ վաթաթեց լայն տերեւներով,

ձօճի մէջ կապեց «նանիկ» ասելով,

Նա լաց էր լինում ալիւ արցունքով,

Իր վերջին նանիկն ասում էր լալով.

«Նանա, բալիկս, նանա,

Մեծատերն թաթաշոր,

Մանրատերն ոտաշոր.

Քամին կանի, ժած կըտայ,
Պախրէն կըզայ, ծիծ կըտայ.

Նանա, դառնուկս, նանա»:

Ահա եկել եմ, որ քեզ ծիծ տամ ես,

Պահեմ պահպանեմ իմ հորթուկի պէս:

2.

Պախրան ծիծ տըւաւ երեխին:

Երեխան կըշտացաւ ու քնեց: Պախրան իր
հորթը թողեց երեխի մօտ, իսկ ինքը դնաց
արածելու, որ կաթը չատացնի և երկուսին
էլ ծիծ տայ:

Հորթը մնաց երեխի մօտ, օրօրեց նրան
և նանիկ ասեց.

Նանա, մանկիկս, նանա.

Իմ մայրը քո մօր նման չի,

Ամեն խտրից կծիլ չի,

Ամեն ջրից խմիլ չի,

Ամեն տափի նստիլ չի:

Նա սարէստար ման կըզայ,

Որք կըզանի, ծիծ կըտայ.

Նանա, մանկիկս, նանա:

3.

Պախրան կուրծը լիքը յետ դարձաւ
արօտատեղից և ծիծ տըւաւ երեխին էլ,
հորթին էլ:

Ով որ տարով կրթեժանայ, մեր երեխան
օրով մեծացաւ: Հատ չանցաւ, նա դուրս
եկաւ ճօճիցը, մի օր չորեքթաթ տըւաւ,
միւս օրը ոտքի կանգնեց: Մի քանի անգամ
սկըհաց, վէր ընկաւ, բայց չուտով ամրա-
ցաւ և սկսեց պախրի հետեից վազվրգել:

4.

Մի թագաւորի որդի չէր լինում: Երա-
զումն ասացին. «Թագաւոր, Աստուծ քեզ
մի որդի պիտի տայ անտառի խորքումը»:

Մէկ անգամ անգաւակ թագաւորը որսի
գնաց իր որսորդների հետ:

Հատ ման եկան, ոչինչ չըգտան, ոչ մի
որս չըպատահեց նրանց:

Բայց որ հասան անտառի խորքը, այն-
տեղ մի պախրի հետք գտան և նրա մօտ
երեխի ոտնատեղեր:

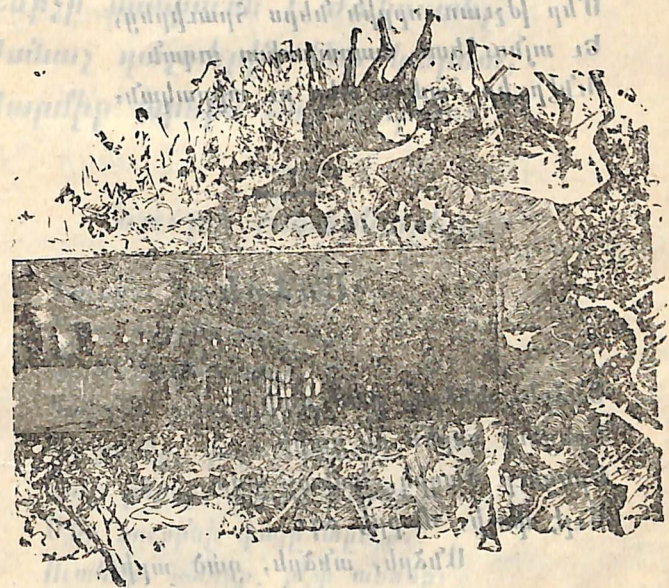
Ամենքը մնացին զարմացած և չէին հա-
ւատում, որ երեխի կըլինի ոտնատեղերը, բայց
թագաւորն իսկոյն յիշեց իր երազը և հրա-
մայեց որսորդներին, որ երեխի հետքը քնն
և ուր որ լինի, գտնեն նրան:

Որսորդները գնացին, և երկու ժամ չան-

ցած՝ մի սիրուն տղայ բերին թագաւորի
մօտ և պատմեցին, թէ ինչպէս գտան նրան
պախրի ծիծը ծծելիս:

Թագաւորը շատ ուրախացաւ: Երեխին
զրկեց, համբուրեց և անունը դրաւ Պախ-
րատուր:

Պախրատուրը մեծացաւ թագաւորի պա-
լատում, լաւ ուսում առաւ, վերջը դառաւ
թագաւոր և մեծ զօրքով գնաց, իր մօրն
ազատեց գերութիւնից:

Որբի պահողն Ատուած է:

Փայլուն արեւ արդէն մայր մտաւ,
Լուսինն էլ վաղուց գնաց, [Ժաք կացաւ:

Գիշերայ մութը աշխարհս պատեց
Եւ անշանային ցուրտ քամին փչեց:

Ամեն մարդ բաշուց, իր տուն մտաւ.

Ամեն երեխայ մօր գիրկն ընկաւ.

Միայն մի խեղճ որբ, որ չունէր հայր, մայր,

Ոչ մի ազգական, ոչ քոյր, ոչ եղբայր,

Ոտքերը բոբիկ, տկոտ ու քաղցած,

Մի տան պատի տակ մնաց կուշ եկած:

Բարի տանտէրը վերնից նայեց,

Մեր թշուառ որբին ներս հրաւիրեց,

Եւ այնուհետեւ տարաբախտ տղան

Ունէր իր համար տէր ու տիրական:

Անձրե

Անձրե, անձրե, ցած արի.

Քըսցուր ցորեն ու գարի.

Քըսցուր ծաղիկ, կանաչ խոտ,

Աւլէ փոշի, մաքրէ օդ:

Անձրե, անձրե, ցած արի,

Գալլիւ ամենուս բարի:

Ճօլի (արեւբեր),

Ճօլի, ճօլի, ճօլ չրկայ,

Խաւիժ անեմ, եղ չրկայ,

Ճօլին ընկել է ծովը,

Ծովիցը հանող չրկայ:

Չրան բերէք, զուրս հանենք,

Թոկ բերէք, կցան անենք,

Չու բերէք, [Ժաթին դնենք:

Եղ բերէք, վարսը քսենք:

Խովը պատումն է ժանգոտել,

Չեիշը տափումն է ժանգոտել,

Կանաչ զաշտերին ենք կարօտ,

Կարմիր արեին ենք կարօտ:

Նուրի (անձրեբեր)

Նուրին, նուրին եկել է,

Աչքա հուրին եկել է,

Շիւղա շապիկ հագել է,

Կարմիր զօտիկ կապել է,

Եղ բերէք, վարսը քսենք,

Չուր բերէք, գլխին ամենք,

Մեր նուրինի փայլ տւէք.

Ուտենք, խմենք, բէլի անենք:

Ծննդեան երգ

Ալէլուիա, ալէլուիա.

Ջրօրհնէքը ճրագլուսով,

Ձատիկը՝ արեւուսով,

Թէ քնած էք, վեր զարթեցէք,

Թէ զարթուն էք, լաւ խեցէք:

Մարիամ՝ եկաւ լալով լալով,

Լալով լալով, մրդկտալով.

Լուսաթաթախ մանուկ ծնեց,

Ծով ու ցամաք լուսով պատեց.

Ձեր տունըն է չորեքսինի,

Չորս սիններից ո՞րն է սալի *).

Սալը չարակամի սրտին,

Ասլրի բարեկամի որդին:

Տունըչէն, տունըչէն.

Ձեր տղայոց անունն ի՞նչ է.

— չայկ ու Արամ է.

Դրանք նոտեն մէկ սեղանի,

Գինի խմեն նախշըւանի,

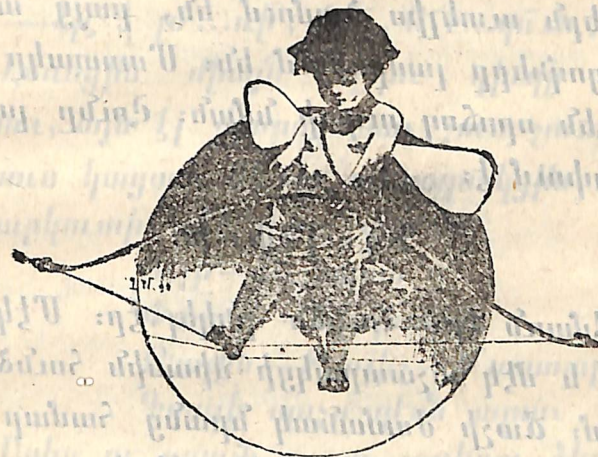
*) Սալ=տափակ քար:

Ձեր թշնամուն գետը տանի,

Գայլագուար աչքը հանի.

Մէկ պոչատ հաւ, մէկ ըստիլ *) եղ

Տըւէք՝ ալէլուիան տանի:

Ուտելիք և խմելիք:

Մարդը ուտում է, խմում է, կրծում է
ծծում է, խըպըշտում է, կուլ է տալիս, լամ-
լամում է: Գինին խմում են, իսկ քացախը
ուտում են իրան գլխու կամ կերակուրի մէջ:
Կաթը բրթում ուտում են իրան գլխու և
թէյի հետ խմում են: Երեխան ծծում է մօր
կաթը: Մսաջուրը, խաշուն, չորւան թանկ-

*) Ըստիլ=գըլանքա=մէկ փունտ:

սպասել, փթրուկը, մախոխը ուտում են և խրաչտում են: Միսն ուտում են, իսկ ոսկորը կրծում: Դեղը խմում են, եթէ ջրի է, իսկ զեղահատերը կուլ են տալիս: Պինդ կերակուրներն ուտելիս ծամում են, բայց ատամ չունեցողները լամբամբում են: Մաստակը ծամում են որոճող ուղտի նման: Զուներ լակում է, լափում է:

Պ զ ա լ - փ ո խ .

Ամառն էր: Հունձն ընկել էր: Մէկ լոռեցի և մէկ աշտարակցի սիասին հունձ էին անում: Ճաշի ժամանակ նրանց համար մածուն բերին մի մեծ մաթրաթով, բայց երկու գլալի տեղ մէկն էին բերել:

Երբոր մածնի բրթուճը պատրաստեցին, աշտարակցին ասեց.

— Գլալը մէկ հատ է. արի գլալ-փոխ անենք, գլալ-փոխ ուտենք:

Հօռեցին չըհամաձայնեց, ասեց.

— Թող ես գլալով ուտեմ, դու ձեռով կեր:

— Ոչ, պատասխանեց աշտարակցին: Որովհետև գլալ-փոխ չես ուզում, արի մէկ

բան ասեմ, այնպէս անենք: Ով որ մեզանից եօթը գիւղի անուն տալ վրայ վրայ, շուտ-շուտ, գլալով նա ուտի:

— Հա՛ւ. առաջ ես կասեմ. ասեց լօռեցին ու սկսեց:

— Հլէ՛, | լօ... ուրի, հլէ՛, Ու... զո՞ւն... լար...

Հօռեցին միայն երկու գիւղի անուն տրւաւ, այն էլ չկարողացաւ շուտ-շուտ ասել ու սուս կացաւ. Յետոյ աշտարակցին սկսեց, և կարկուտի պէս վրայ տրւաւ.

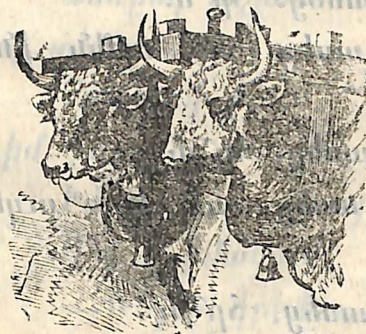
Ուշի—Ուշական

Փարպի—Բիւրական

Թալին—Թալիշ—Մաստարա

Գլալի պոչը դէսն արն:

Ասեց ու գլալն առաւ լօռեցու ձեռքիցը: Հօռեցու բերանը մնաց բաց. բայց էլ ինչ կարող էր անել. խաղը տանուլ էր տրւել...

Ջուտասերուկներ.

1. Ուսուցիչն ուսուցչին ասեց սնուցիչ
Սնուցիչը սնուցչին ասեց ուսուցիչ:
2. Ծախ ճուտը ճմբան ծերին ճիտը ծուռ:
3. Ակնակապ Ակոր ապէր դու ինձ համար
մի ջուխտ աղբ կապի ես քեզ ասեմ քեզ
արքայութիւն ակնակապ Ակոր ապէր:

Խելօք գլուխը.

Բերանն ասեց. ես ամեն ինչ կուտեմ,
կըխմեմ:

Գլուխն ասեց. հը՛մ:

Ձեռքն ասեց. ես ամեն ինչ կըշինեմ,
կըքանդեմ:

Գլուխն ասեց. հը՛մ:

Լեզուն ասեց. ես ինչ ուզեմ կասեմ,
կըսպատմեմ:

Գլուխն ասեց. հը՛մ:

Ոտքն ասեց. ես ամեն տեղ կերթամ,
ման կըգամ:

Գլուխն ասեց. հը՛մ:

Բերանն ու ձեռքը, լեզուն ու ոտը
առացին գլխին.

— Ինչո՞ւ ես „հը՛մ“ անում:

Գլուխը պատասխանեց.

— Ի՛նչ անէք-չանէք, առաջ ինձ պիտի
հարցնէք:

Բերանը մնաց բաց, իսկ լեզուն կըմ-
կըմալով ասեց.

— Հա՛... ըզըզորդ, ըզըզորդ է ասում
զըզըզըլուխը...

Ոտքով ման եմ գալիս,

Ձեռքով աշխատում,

Աչքով տեսնում եմ,

Ականջով լսում.

Իսկ իմ չարն ու բարին,

Իմ լաւն ու վատը

Ո՞վ է իմանում.

— Խելօք գլուխս:

Հինգ զգայարանք.

Ես աչքով տեսնում եմ,

Ականջով լսում,

Քթով հոտ եմ առնում,

Լեզուով ճաշակում.

Իսկ ցուրտն ու տաքը,

Կոշտն ու կակուղը

Ինչով եմ զգում.

— Բոլոր մարմնովս եմ շօշափում:

Արհեստ ընտրող մանուկը

Թորոսի որդին մի ծոյլ տղայ էր, ոչ
զիր էր սովորում և ոչ մի արհեստ:

— Ի՞նչ արհեստ սովրեմ. — փրնթփրն-
թում էր նա. — կլեկշութիւնը շատ լաւ ար-
հեստ է, բայց բորիկ ոտքով, ամանում կանգ-
նել, արագ պտրտել, դա այնքան հեշտ չէ:
Աւելի հեշտ է փուքսի փշելը, բայց այդ իմ
ձնոքում երկար չեն թողնիլ. Վարպետ էլ
դառնամ, ինչ եմ անելու, պէտք է մատ-
ներով փոքր ինչ բամբակով տաք-տաք
պղնձին նաշաղիր քսեմ, ձեռքերս այրեմ:
25, այդ իմ բան չէ:

— Դարբնի մօտ կերթամ. այնտեղ էլ
փուքս կայ, ձմեռն էլ տաք է, բայց մեծ ուժ
պէտք է այդ գործի համար. Ահազին մուր-
ճով երկաթը ծեծել, որ նա տափակի, — ես
այդ չեմ անիլ, ինչ կուզի լինի:

— Նալբանդը լաւ է: Մեխի ծայր սրել
և պայտեր շտկել, այդ շատ դժուար չէ.
բայց մէկ ամենի ձիու ոտք բռնել, ծնկանը
դնել — երկիւղալի է. ձիու աքացին իմ ըն-
կերների ապտակից թունդ է: 25, իմ կար-
ծիքով դա լաւ արհեստ չէ:

Դերձակութիւնը մաքուր արհեստ է, լաւ
միտս ընկաւ: Բայց ինչ եմ ասում, ամբողջ
օրերով ծալպատիկ նստել, զլուխ քաշ զցած
կարել ու կարել, ոչ խաղալ կըլինի և ոչ
վազվզել: 25, դա էլ բան չէ.

— Ինչո՞ւ չըզնամ, որմնաղիր դառնամ,
բարձր պատերի ծայրերին կանգնեմ, այն-
տեղից կանչեմ. — „բար ու կիր տըւէք,
աղիւս ձգեցէք“: Այսպէս կըզոռամ և կը-
հրամայեմ, որ աշխարհք տեսնի, թէ ես
վարպետ եմ, գործս լաւ գիտեմ: Բայց վայ
թէ յանկարծ այդ բարձր տեղից ոտքս սկըհի

և թրմիալով ներքև գլորւիմ: 2է, այդ հեշտ
գործ չէ և ոչ իմ բանն է:

Երևի չկայ այնպիսի արհեստ, որ ես
հաւանեմ, գնամ սովորեմ: Թէ հիւսն դառ-
նամ, ոտքս կըկտրեմ. կօշկակար դառնամ,
ձեռքս կըծակեմ. ոսկերիչ դառնամ, մատ-
ներս կայրեմ. թէ բրուտ դառնամ, ցեխ
պիտի կոխ տամ. վարժարան գնամ, գիր
պիտի սովորեմ: 2է, իմ կարծիքով, ամենից
լաւ է՝ ոչինչ չըչինեմ, ոչինչ չըսովրեմ:
Բայց այնուհետեւ ես ինչ կըզառնամ:

ԾՈՅԼ աղջիկ

Քանն ինչ կանեմ, կեղտոտ է,
Բամբակը կորիզոտ է.

Մետաքս պիտի որ մանեմ,
Մաստակ պիտի որ ծամեմ,

Կտերը տիտիկ*) անեմ,

Անցնողին մտիկ անեմ.

Ուտե՛մ, խմե՛մ,

Մթնի՛ր, քնե՛մ:

Առաժնեք

Իմացողին մին, չիմացողին հազար ու
մին: — Իմացողին մէկ ատա, չիմացողին հա
կաց, հա անա. — Սեին սապոնն ինչ անի,
խեին խրատն ինչ անի: — Ով որ երգի սոմա-
ուր, նա պար կըզայ ձմեռը. — Մի բաժակ
ջուր, ով ուզի՝ տուր: — Էսօրւայ փուշը էզուց-
ւայ նուշը: — Հացն ուտելով, բանն անելով:
Ապրել կայ՝ երկաթ է, ապրել կայ՝ արծաթ է:
Ձրւի գողը ձիու գող կըզառնայ: Տաշած քարը
գետնին չի մնալ: Ծերանաս, ծերի պատին
իմանաս: Կուշտը քաղցածին մանր կըբրթի:

*) Կտերը տիտիկ անել կտրին նստել:

Ուլերն ու գայլը

Լինում է, չի լինում մի այծ: Սյս այծն անտառումն իրա համար տուն է չինում և իր փոքրիկ ուլերի հետ բնակում է նրա մէջ: Ամեն առաւօտ այծը դուրս է գնում արածելու: Գնալուց առաջ նա ասում է իր ձագերին. «Որդիք, դռները փակեցէք, հանգիստ կացէք և դրսից ով էլ գալու լինի, դուռը բաց չանէք»: Ասում է ու գնում: Դաշտումը լաւ արածելուց, կուրծք կաթով լցնելուց յետոյ՝ այծը տուն է գալիս: Տան դռները փակ են: Նա պողերով դուռը ծեծում է ու կանչում՝

«Չալիկ-մալիկ ուլիկներ,
Չալ-պտուրիկ այծիկներ,
Ելէք, բացէք տան դուռը,

Պատրաստ է ձեր ապուրը»:

Ուլերը բաց են անում դուռը: Մայրը ծիծ է տալիս նրանց և կրկին գնում արածելու:

Սյս ամենը տեսնում ու լսում է գայլը. Նա մտքումը գնում է, որ խաբելով ներս մտնէ ուլերի փարախը, երբ մայրն այնտեղ չըլինի: Մի օր, երբ այծը դուրսն է լինում, գայլը կամաց-կամաց դալիս է, թաթով դռանը խփում է ու կանչում.

«Չալիկ մալիկ ուլիկներ,
Չալ-պտուրիկ այծիկներ,
Ելէք, բացէք տան դուռը,

Պատրաստ է ձեր ապուրը»:

Ուլերը մի լաւ ականջ են գնում, նրանք հասկանում են, որ դուռը թըլս-թըխկացնողն իրանց մայրը

չէ, և պատասխանում են. «Դու մեր մայրը չես, կուրիր-հեռացիր այգտեղից, մեր մայրը բարակ ձայնով ու քաղցր է մղըլում, դուռն էլ պողերով է ծեծում»: Ասում են ու դուռը բաց չեն անում: Դայլը թողնում հեռանում է: Փոքր ժամանակից յետոյ գալիս է մայրը: Նա գտնում է ուլերին, որ դուռը բաց չեն արել: — Դուք շատ լաւ էք արել, որդիք, որ դուռը բաց չէք արել, թէ չէ, նա ձեզ ամենքիդ էլ կուտէր:

Պառաւն ու այծը

Կար չըկար երբեմն
Մի աղքատ պառուի,
Ունէր մեր պառուը
Կաթնատու այծիկ.

Չալիկ մալիկ,
Կաթնատու այծիկ.

Պառաւը ձմեռը
Այծիկը պահեց,
Իր բերնի պատառը
Նըրա հետ կիսեց.

Սիրով յօժար
Նըրա հետ կիսեց.

Երբ ձիւնը հալեցաւ,
Բըսաւ կանաչ խոտ.
Պառաւն իր այծիկը

Դուրս տարաւ արօտ.

Ուրախ — զըւարթ,

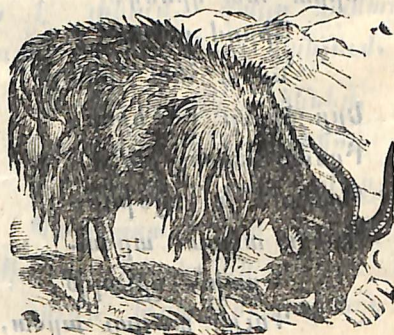
Դուրս տարաւ արօտ,

Թանձր մառախուղը գետինը պատեց.
Պառաւ առջինը այծը կորցրեց:
Ափսոս, ափսոս,
Այծը կորցրեց:
Պառաւ լաց էլաւ, իսկ գայլը օռնաց,
Մոլորւած այծիկը բարձր մըկըկաց.
Մըկը՛կ, մըկը՛կ,
Այծը մըկըկաց:

Գայլն իսկոյն մօտեցաւ, այծին շալակեց.

Պառաւ ետեւից բարձրաձայն գոչեց.
«Հայ-հայ, վայ-վայ»,
Բարձրաձայն գոչեց:

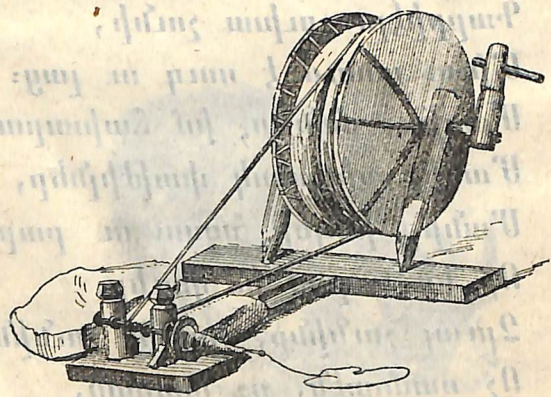
Խեղճը մնաց կանգնած, մի փունջ խոտ ձեռին,
Անմխիթար ձայնով կանչելով այծին.
«Ե՛կ, — եկ, — եկ, — եկ»:
Կանչելով այծին:

Ճախարակ

Մանիր, մանիր, իմ ճախարակ,
Մանիր սիպտակ մարսնչներ,
Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
Որ ես հոգամ իմ ցաւեր:
Ձէթ եմ ածել ականջներդ,
Նոր շինել եմ շրտուիկ,
Դէ՛հ, շուտ շարժիր լայն թևերդ,
Ոստեր շինիր սրբուիկ:
Մանիր մանիր իմ ճախարակ,
Լիսեռնիկդ պտըտիր,
Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
Իլկիդ վրայ փաթաթիր:
Տիգրանիկս գուլբա շունի,
Հանդ է գնում ոտաբաց.
Գաբրիէլս չուխա շունի,
Միշտ անում է սուգ ու լաց:
Մանիր, մանիր, իմ ճախարակ,
Մանիր սիպտակ փաթիլներ,
Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
Որ ես հոգամ իմ ցաւեր:
Չըլալ շունինք, չաթու շունինք,
Ոչ սամուէն, ոչ սլարան,

Այսպէս աղքատ զեռ եղած չենք,
 Կտրուել է ամեն բան.
 Դեռ հարս էի, որ գործեցի,
 Քանի կարպետ, խալիչա,
 Բայց դրանցից շուտ զրկւեցի,
 Հիմա չունիմ մի քեշա:
 Կարմիր օրս երբ սկսեցաւ,
 Եւ պարտք մնաց թէն քիչ,
 Պարտատիրոջ սիրտն էլ սկսեցաւ,
 Եկաւ տարաւ ամեն ինչ:
 Մանիր, մանիր, իմ ճախարակ,
 Մանիր սիպտակ քուլաներ,
 Մանիր թելեր հաստ ու բարակ,
 Որ ես հոգամ իմ ցաւեր:

Հազ զիս սմ : չափել զուկան նմարա՛ւ, սիլ
 յողո՞ղ դարձ զիս յոր նմաստ լաղի յո՞վ մայ
 չո՞ւ թո՞ղ զիս յոր նման լաղի յո՞վ մայ
 Օհանն ու Վանին հանելուկներ էին ա-
 սում: Ինչ որ մէկն ասում էր, միւսը պտնում
 էր: Վերջը Օհանն ասեց.

— Այն ինչ է. , ճակը քար է, քար չէ.
 Գլուխը քար է, քար չէ. խոտ կուտի, կով
 չէ. ձու կածի, հաւ չէ:

Վանին շատ մտածեց, շատ բանի ա-
 նուն տրւաւ, չեղաւ, չըզտաւ: Յետոյ ասեց.
 չեմ գտնում, ասա՛ տեսնեմ ինչն է:

— Դէ մի քաղաք տուր, ասեմ:

— Երևանը քեզ:

— Չեմ ուզում Երևանը:

— Չուշին քեզ:

— Չուշին էլ չեմ ուզում:

— Ալէքսանդրապոլ, Նուխի, Բաքու,
 Նախիջևան:

— Չեմ ուզում, չեմ ուզում, չեմ ուզում.

— Բա որը կուզես, Օհան:

— Թիֆլիսը:

— Է՛հ, քեզ լինի, դէ ասա՛:

— Դեռ ականջ դիր: Ուտեմ խմեմ, Թիֆ-

լիս, հազնեմ մաշեմ, Թիֆլիս: Ես մի քահ-
լան ձիու վրայ նստեմ, դու մի լղար ջորու
վրայ: Ես ուտեմ մածուն ու կաթ, դու ու-
տես բորբոսնած ճաթ:

— Բաւական է, դէ ասա:

— Ասեմ. այն է, որ վրան կանգնում ենք
ու ասում. «Վորա, կորա, պապոնց տուն.
կորա, կորա, պապոնց տուն»:

Հա, իմացայ, կրիան է:

Հիմա դուք ասեցէք. ի՞նչ հանելուկներ գիտէք:

Բ ա ո ա խ ա դ

Պօղոսն ու Պետրոսը բառախաղի էին տալիս:

Պօղոսը վարժած էր, իսկ Պետրոսը նոր էր սովորում:

Ահա թէ ինչպէս էին խաղում:

Պօղոս. Պետրոս, ասա տունը:

Պետրոս. Տունը:

Պօղոս. Քեզ կծի շունը:

Պօղոս. Ասա — դուրը:

Պետրոս. Դուրը:

Պօղոս. Ընկնիս ջուրը:

Պօղոս. Ասա պապ:

Պետրոս. Պապ:

Պօղոս. Ուտես թանէ սպաս,

Պետրոս. Ել չեմ ասում. հիմա ես կը հարցնեմ քեզ:

Պօղոս. Լաւ, հարցրու:

Պետրոս. Ասա — ծիտ:

Պօղոս. Ծիտ:

Պետրոս. Ուտես մախոխ:

Պօղոս. Այդ չեղաւ, Պետրոս. Ես ասում եմ ծիտ, դու
ասում ես մախոխ. այդ ի՞նչպէս կարելի է. տե-
նում ես՝ նման չեն: Դեռ սպասիր, էլի ես կը
հարցնեմ — Ասա — ծիտ է:

Պետրոս. Ծիտ է:

Պօղոս. Պետրոսն անմիտ է:

Պետրոս. Ե՛հ, էլ չեմ ասիլ. ես անմիտ չեմ:

Պօղոս. Լաւ, շարունակենք, էլ այդպէս չեմ ասիլ:

Ասա — հաւ է:

Պետրոս. հաւ է:

Պօղոս. Պետրոսը լաւ է: Եւ առաջ

Պօղոս. Աստ — սանձ:

Պետրոս. Սանձ:

Պօղոս. Պետրոսն ուրի տանձ:

Պետրոս. Հիմա ես կը հարցնեմ: Աստ — սամի:

Պօղոս. Սամի:

Պետրոս. Եւրարը ծամի:

Պետրոս. Աստ — հաց:

Պօղոս. Հաց:

Պետրոս. Մի քիչ կաց:

Պօղոս. Ե՛հ, բաւական է, դու լաւերը չես իմանում:

Ծ ա ու ե ռ ի գ ա ն գ ա տ Եւս.

Մեր տըւած փայտից կրակ են անում,
տուն տաքացնում, թոնիրը վառում, կերա-
կուր եփում, փափուկ հաց թխում, ուտում
կշտանում, բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն
պահպանում. այլ անգութ կերպով մեզ կո-
տորում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Մեր գերաններից շինում են տներ, գո-
մեր, մարագներ, ժամեր ու վանքեր, մեր
տախտակներից յատակ, առաստաղ, աթոռ,
պահարան, սեղան, նստարան, դուռ ու պա-
տուհան և այլ շատ տեսակ կան ու կարա-

ւիր: Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահ-
պանում, այլ անգութ կերպով մեզ կոտոր-
ում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Մեր գերաններից ու տախտակներից կա-
մուրջ են շինում՝ դետերով անցնում. սայ-
լեր են շինում՝ ամեն ինչ կրում. գութան
են շինում՝ հողերը հերկում. լուծ, սամի շի-
նում՝ եզ, գոմէշ լծում, օրօրոց շինում՝ ման-
կիկ օրօքում. քանոն են շինում՝ տետրակ-
ներ տողում. նաւեր են շինում՝ ծովի մէջ
լողում: Բայց մեզ չեն յիշում, մեզ չեն պահ-
պանում, այլ անգութ կերպով մեզ կոտոր-
ում են, մեզ փչացնում, ոչնչացնում:

Ո՞վ չի տանձ կերել կամ կարմիր խըն-
ձոր. նուռ ու սերկեիկ, կեռաս ու սալոր.
դեղձ կարմրաթուշիկ, ծիրան անուշիկ: Հա-
պա խաղողը... և քանի տեսակ. կանաչ ու
կարմիր, թուխ-թուխ ու սպիտակ, և այդ
ամենը մարդիկն են ուտում: Բայց մեզ չեն
յիշում, մեզ չեն պահպանում:
Այլ խելօք մանուկներ, դուք որ մեծանաք,
մեզ խնայեցէք մեզ պահպանեցէք և ձեր

հանգերում, ձեր պարտեզներում ծառեր տնկեցէք:

Ուսումնարան.

Դաշտը սիրուն է դալար բոյսերով
Եւ անուշահոտ գոյն-գոյն ծաղկներով:
Ուսումնարանը նոյնքան սիրուն է
Իր ուշիմ, խելօք, ժիր մանուկներով:
Սիրուն է ծառը կանաչ ճգներով,
Փունջ-փունջ կախուտած իր պտուղներով:
Ուսումնարանը նոյնքան սիրուն է
Իր առաքինի, խելօք սաներով:
Աստուծոյ, պահպանիր դու շատ օրերով
Մեր անգաստանը իր մշակներով,
Եւ մենք նորանում զուգւինք, զարգարւինք
Գեղեցիկ ուսման գոյն-գոյն փունջերով:

Ծիծեռնակ

Խեղճ ծիծեռնակը լամբողջ ցերեկը չի հանգստանում, այլ միշտ թռչելով, դէս դէն ընկնելով նիւթ է հաւաքում:

Նիւթ է հաւաքում խոտ ու կաւ կրում, իր բունը չինում, բմբուլով լցնում, լաւ փափկացնում ու մէջը մտնում:

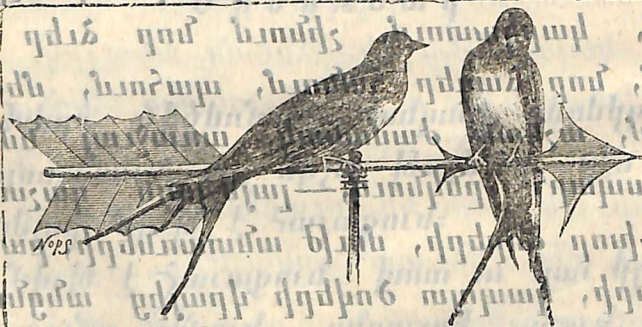
Մտնում է մէջը, երեք ձու ածում և երեք չաբաթ վրան թուխս նստում, ձագուկներ հանում:

Փափիկ ձագերը դուրս եկան թէ չէ, մայրը թռչում է, դէս ու դէն ընկնում, մօեղներ բերում, նրանց կերակրում:

Մի քիչ ժամանակ որ անց է կենում, սիրուն ձագերը թևաւորում են, բնից դուրս թռչում և իրանց մօր հետ ճանապարհ ընկնում, լայն-լայն դաշտերի, խոր-խոր ձորերի, մութ անտառների, բարձր սարերի, կապոյտ ծովերի վրայից անցնում, հեռու տեղ գնում:

Զմեռն անցնում է, զարունը մտնում, մեր ծիծեռնակը էլի գալիս է, իր բունը գտնում, ճշում ծըլւըլում, քանդածը չլտկում, կարկատում, չինում նոր ձւեր ածում, նոր ձագեր հանում, պահում, մեծացնում, աշնան ժամանակ, առաջւայ նման, ճանապարհ ընկնում,—լայն-լայն դաշտերի խոր-խոր ձորերի, մութ անտառների, բարձր սարերի, կապոյտ ծովերի վրայից անցնում, հեռու տեղ գնում,

մ. նոճա յոճ երկ պանդխտի ի նոճու՝
Ծիծեռնակ, ծիծեռնակ, դու գարնան սիրուն թռչնակ,
Դէպի ուր, ինձ ասա, թռչում ես արագեւորապէս
Այս, թռչիր ծիծեռնակ, ծնած տեղս՝ Աշտարակ:
Անդ շինիր քո բունը — հայրենի կտուրի տակ:
Անդ հեռու ակտոր հայր ունիմ սգաւոր,
Որ միակ իւր որդուն պարտեմ է օրէցօր:
Երբ տեսնես դու նորան, ինձից շատ բարի արա՛
Ասա՛ թող նոտի քայ իւր տիրաւոր որդու վրայ:
Դու պատմիր, թէ ինչպէս աստ անտէր ու խեղճ եմ ես:
Միշտ լալով, սղալով կեանքս մաշել եղել կէս:
Ինձ համար ցերեկը մութ է շրջում արեգը:
Գիշերը թաց աչքիս քոնքը մտն չի գալիս:
Եռամի սառ հողի տակ կը լորտկեմ պարտի մեռել:
Թողնելով հօրս սրտում ցաւալի յիշատակ:
Դէ՛հ, սիրուն ծիծեռնակ, հեռացիր, վնա արագ
Դէպի Հայոց աշխարհը, ծնած տեղս — Աշտարակ:

Մեղուն ու Մարգր. ամ —
բմն դո ժաշ աղմ, ղէա սմաժը քլաժ —
— Մեղուն մէկ անգամ հարցրեց իր տիրոջը:
— Բո՛ւ կենդանիներից ո՞րն է ամենից
օգտակարը:
— Դիւան՛, դու երեւի կարծում ես, թէ
ամենից օգտակարը դու ես, քայց սխալ-
ւում ես, պատասխանեց տէրը:
— Ի՞նչպէս, տէր, ո՞րն է այն կենդանին,
որ ինձանից աւելի օգտակար է:
— Ոչխարը:
— Այդ հաշիւ չէ, տէր. ոչխարը իմ հա-
սակակիցս չէ: Նա մի ահագին կենդանի է:
Իսկ ես մի միջատ եմ: Դու պէտք է ինձ իմ
ընկերների հետ համեմատես:

Զատ բարի. Չերամը քեզ պէս փոքր է,
քայց քեզանից շատ օգուտ է տալիս:

— Չերամը ո՞րն է:

Չերամն այն իմաստուն որդն է, որ
մեզ համարանման քնքոյշ մեռաքս է շինում:

Հա՛, իմացայ, Այդ այն շատակեր ճի-
ճուն չէ՞, որ անդադար կերակրում էք թը-
թան տերևներով:

— Նա ինքն է.

— Բայց գիտե՞ս, տէր, նրա չափ որ մեզ էլ կերակրէք, մենք մեղրի տեղ ոսկի կը-
չինենք ձեզ համար: Դուք ոչ մի կենդանի
չունիք, որ իր կերակուրը մեզ նման ինքը
լինի չինելիս և ուրիշներին էլ բաժին լինի
տալիս: Այնպէս չէ՞, պարոնս:

— Այո, այդ կողմանէ դու ուղիղ ես.
մենք դէպի ձեզ շատ ասպերախտ ենք, որով-
հետև բոլորովին անխնամ ենք թողնում
ձեզ. . .

Մեղուն ուրախացաւ տիրոջ պատասխա-
նիցը և թռաւ նստեց վարդենու վրայ.

Մեղուն.

Հա՛ ծագեցաւ արեգակը,

Հա՛ ծաղկեցաւ մանուշակը.

Մեղուն թողեց իր փեթակը

Տըզտըզալով, տըզտըզալով:

Մեղուն թռաւ ծաղկէ ծաղիկ,

Մեղրը առաւ քաղցր անուշիկ,

Մոմը տարաւ հոտոտ լուսիկ,

Պըզպըզալով, պըզպըզալով:

Անուշ մեղրը մանր տըղոց,

Գեղին մոմը՝ ամեն սրբոց,

Իսկ չարերին կըճ ու խայթոց,

Կըսկըծալով, կըսկըծալով:

Կենդանիներ ի վէճը.

Եզը, Կովը և Զուռը վիճում էին մի-
մեանց հետ և ամեն միւր պնդում էր, թէ
մեր տէրը ամենից շատ ինձ է սիրում:

— Ի հարկէ, նա ինձ ամենքիցդ շատ է
սիրում, ասում է եզը, և գիտե՞ք ինչու հա-
մար: Նրա համար, որ ես եմ նրա արօրն

ու տափանը քաշում, ձեռքն եմ նրա համար անտառից փայտ բերում: Նա ինձ է լծում սայլումը և իր ցորենը տանում: Ջաղաց, այնտեղ ալիքը շինում: Ելի՝ ես եմ տանում քաղաք, ուր մեծ ծախում է այդ ալիքը և իր տանը համար հազար տոկոս տրանում, երեսանց համար հազար շախմատ: Ուրեմն, դուք ինչ էք կարծում, ես որ չլինեի, նա ի՞նչպէս կարող էր ապրել: Գնո՛ւ՛ք: — Այդ ճշմարիտ ես ասում, ասաց Կովը: Բայց մեր տէրն ինձ ամենքիցդ աւելի որ սիրում է, այդ նրա համար է, որ նա իմանում է, թէ քեզ նման աշխատասէր ու ժրաշունչ եղնակին ես եմ պահել մեծացրել:

Այս մէկ: Մէկ էլ որ նրա բոլոր գերդաստանն իմ կաթնովս եմ պահում: Այն մածունն ու կարագը, այն սերն ու կաթը, այն եղն ու պանիրը, այն տաք-տաք թանկատար, որ ամեն ծր խրաշտում են, ո՞ւմ տրամածն է: Տեսնում էք ուրեմն, որ եթէ ես չլինեիս, բոլորը քաղցած կը կոտորուին:

— Դու էլ ես ճշմարիտ ասում, սիրտն Կովիկ, սկսեց Զուհը: Ո՞վ կարող է ուրա-

նալ քո լաւութիւնը: Զատյանգամ ես ինքս էլ եմ մասնակից լինում քո արած անուշ թանին: Մեր տանտիկինն ամեն խնոցի հարելիս թանիցն ինձ քաժին է տալիս: Ով որ քո լաւութիւնն ուրանայ, երկու աչքով կուրանայ: Ես շատ երախտագէտ եմ, ոչ ոքի լաւութիւն չեմ կարող ուրանալ: Բայց գիտէ՞ք ինչ կայ: Դուք մի նեղանաք, որ մեր տէրն ինձ ամենքիցդ էլ շատ է սիրում: Դրա համար մեծ պատճառ կայ և ահա ասեմ, թէ ի՞նչ է դրա պատճառը: . . .

Եւ Զուհն սկսեց մէկ-մէկ հաշուել, թէ ինքն ինչ ու ինչ է անում:

Ասածի էն շունը որ հաշել սկսի, էլ չի դադարիլ: Այնքան հաշեց եղան ուր Կովի հետ, որ տէրն իմացաւ, զնաց նրանց մօտ, շան լեզուիցն աղաւտեց, ասելով. «Թող տուր դրանց, Բողան, դու չգիտե՞ս, որ ամենքդ էլ ինձ հարկաւոր էք, ոչ մէկդ միւսի արածը չէք կարող անել, այդ պատճառով ես ձեզ ամենքիդ էլ սիրում եմ, դուք էլ սիրեցէք միմեանց: . . .»

Կորած հորթը

Ձինն էր գալիս փաթիլ-փաթիլ.

Հետն էլ անձրև կաթիլ-կաթիլ,

Այդ միջոցին մի պառաւ կին

հորթ էր փնտրում դաշտի միջին:

Կովը եկաւ տաւարիցը,

Կուրծք ու ծծեր կաթնով լիքը:

„Հորթուկս ուր է“ նա բառանչեց,

Խեղճ պառաւին լացացրեց.

Մինչդեռ այսպէս պառաւ ու կով

Ողբում էին լաց ու կոծով,

Յանկարծ լաւեց մի բարակ ձայն,

Կովն իմացաւ, որ հորթն է այն.

Կովը վազեց բառանչելով,

Պառաւը գնաց տընքտընքալով

Կորած հորթը մօրը գտաւ,

Լիք ծծերը բերանն առաւ:

Ծծեց թուր կաթն ու տաղեց,

Տանտիկնոջը բան չբժողեց,

Բայց պառաւը այս անգամին

Սիրով ներեց չար հորթուկին:

Մեղուն և Աղաւնին

1. Փորձանք:

Ժրաջան Մեղուն ծաղկալից դաշտում իր
մեղրի համար նիւթ էր հաւաքում: Արևի
տակին շատ աշխատելով, Մեղուն շատ յագ-
նեց և խիստ ծարաւեց.
Նրանից մօտիկ մի փոքրիկ լիճ կար:
Մօտեցաւ լճին, վեր եկաւ ափին, որ քիչ

ջուր խմի, թարաւր կոնորի, նոր ուժանանայ,
թուշի տուն գնայ: Հէնց որ կռանցաւ, որ ջուր
կուտ անի, ցանկարժ գլխուց, քնկաւ ջրի մէջ:
Նա շատ աշխատեց, որ ցամաք դուրս գայ,
բայց մի փոքր ալիք նորան ներս քաշեց, ա-
փից հեռացրեց:

Այսպէս խեղճ Մեղուն ցամաքից գրկեց,
ջրի երեսին թևերը փռեց և յոյսը կտրած՝
մնաց մեկնուած:

2. Ոգնութիւն.

Որտեղից որտեղ՝ օգնութեան հասաւ մի
շատ բարեսիրտ սիրուն Աղանին: Բարի Ա-
ղանին մօտեցաւ լճին և նայեց տեսաւ մեր
խեղճուկ Մեղին՝ յուսահատ փուած ջրի ե-
րեսին: Իսկոյն շտապեց, մի տերև կտցեց և
տարաւ Մեղի առաջիւր ձգեց: Մնացող
Մեղուն բարձրացաւ տերևի վրայ, խելքը
ժողովեց, գէտ ու գէն նայեց, որ տեսնի ով
էր իր ազատողը, մահից փրկողը: Եւ տե-
սաւ իր մօտ բարի Աղանուն: Հատ նայեց
վրան և ուզեց խօսել, Աղանուն գովել,

շնորհակալ լինել: Բայց մեր բարեսիրտ սի-
րուն Աղանին շատ լաւ խմայաւ Մեղուի
միտքը, և ոչինչ չուզեց լսել նրանից, այլ
թուաւ գնաց, որ ուրիշ տեղ էլ նոյն բարիքն
անէ:

3. Երախտագիտութիւն.

Մի օր մեր Մեղուն նոյն դաշտի միջին
մի սիրուն ծաղկից նիւթ էր ժողովում և
տղտղալով Աղանուն գովում: Մեղուի հան-
դէպ, մի ծառի վրայ նստած ննջում էր
ծանօթ Աղանին:

Հենց այդ ժամանակ Մեղուն նկատեց,
որ ահա մէկ մարդ, հրացանը ձեռին, մէջքը
կուացրած, չար օձի նման սողում սուս ու
փուս դէպի Աղանին: Մեղուն հասկացաւ,
որ դա չար մարդ է, անգութ որսորդ է, ու-
զում է սպանել անմեղ թռչունին, իր բարե-
րարին: Եւ ճշմարիտ որ այդ էր այն մար-
դու չար նպատակը:

Որսորդը չոքեց, տեղը պնդացրեց և հը-
րացանը երեսին բռնեց: Հենց մատը դրեց

կայծառի ոտքին և ուզեց քաշել, գործը վերջացնել, այդ խակ ընկնի կայծակի նման Մեղուն վրայ հասաւ և չար որսորդի ձեռքն այնպէս խայթեց, որ նա վեր ցատկեց: Նրա հրացանը նշանից շեղւեց և իր թնդինով անմեղ Աղանուն քնից զարթեցրեց ու տեղից թուցրեց:

Այսպէս մեր Մեղուն իր բարերարին վերահաս մահից փրկեց ազատեց:

Ինչ որ ցանես, այն կընճես:

Արած լաւութիւնը չի կորչիլ:

Փ ո ք ը ի կ գ ա ո ը.

Մի փոքրիկ գառ, ձիւնի նման մաքուր սոլիտակ, այդ Մի օր գնաց մօր հետ դաշտը, որ արածի: Դաշտ որ հասաւ, սկսեց թռչել քարերի տակ, եւ չէր ուզում փոքր միջոց հանգիստ նստի. Այս ու այն կողմ վազվզելով չափ էր ընկնում,

Թէ քար, թէ ժայռ, թէ փոս, թէ ձոր չէր հարցնում: — Որդեակ, հանդարտ, ձայն էր տալիս նրա մայրը. Զգոյշ կացիր, որդեակ, լսիր իմ խրատը: Բայց գառնուկը մօր ասածին ուշ չի դարձնում, Իր խաղաղն ու վազվզելն է շարունակում: Եւ վերջապէս երբ մօր խօսքին ականջ չարաւ, Սարի գլխին իր գծութեան պատիժն առաւ. Մի մեծ քար կար այնտեղ ընկած. նրա ծայրում Մեր գառնուկը թռչկոտաւով խաղ էր անում, Մէկ էլ յանկարծ նրա վրայից գլորեցաւ, Ոտի մէկը տակովն էլաւ, կոտրեցաւ:

Մեղուն և հաւը.

Հաւը Մեղւի վրայ ծիծաղելով ասաց մէկ անգամ.

— Ի՛նչ անշնորհք ճանճ ես դու, ամբողջ օրը ծաղկից ծաղիկ ես թռչկոտում և ոչ մի բանի պէտք չես գալիս:

— Իսկ դու, Հաւիկ մարիկ, ի՛նչ ես չի՛նում, հարցրեց Մեղուն.

— Մի՛թէ չըզիտե՞ս, թէ ի՛նչ եմ չի՛նում ես: Քեզ նման պարսպ-սարսպ չեմ տրդտոլում: Ես օրը մէկ ձու եմ ածում, մէկ ձու. գիտե՞ս մէկ ձուն քանիսն է:

— Գիտեմ, գիտեմ, հասկացայ: Բայց ես մինչև հիմա կարծել եմ, թէ դու օրը հարիւր ձու ես ածում:

— Ի՞նչպէս կարելի է օրը հարիւր ձու ածել, անխելք մեղու:

— Հապա եթէ քո ածածը ընդամենը մի ձու է, էլ ինչո՞ւ ես հարիւր անգամ կրկրչում, թէ հայ, հարայ, լսեցէք, իմացէք, որ ես ձու եմ ածել: Իմ կարծիքով այդքան կրկրչալուն մի ձուն չատ քիչ է: Այնպէս չէ, իմաստուն Հաւիկ մարիկ:

— Բայց դու ի՞նչ ես շինում, դու, որ իմ մի ձուն քիչ ես համարում:

— Ես ինչ որ շինում եմ, քեզ պէս կըրկրչալով չեմ յայտնում ուրիշներին: Ես գլուխս քաշ գցած, մեղր եմ շինում: Գիտե՞ս ինչ է մեղրը: Դա հաւի կերակուր չէ, քո խելքի բանը չէ, Հաւիկ մարիկ:

Պ ա ա կ ն ե ր .

Վարդ ծաղկին լինինք նման
եւ օրինակ հեղութեան.

Թող վարդը հանգստանայ
Մեր մատաղ սրտի վրայ:

Աղնիւ սիրուն մանուշակ,
Համեստութեան օրինակ,
Տուր մեզ ծաղիկ դեղեցիկ.
Քո քնքուշ հոտ անուշիկ:

Օրինակ անմեղութեան,
Դաշտի սիրուն դու շուշան,
Եկ դարդ եղիր մեր պարին,
Եկ միացիր մեր երգին:

Կանաչ խոտը դաշտերի
Մեր սրտին է սիրելի:

Թող ոտը կաղնի ծառին
Պսակ լինի մեր գլխին:

Սիրուն կանաչ պսակին
Թող միանանք, բարեկամք,
եւ յոյսերս անբաժան
Մնան մեզնից յաւիտեան:

Մ ա ն ու չ ա կ

Կապոյտ պիտով, կանաչ ոտով
 Ես ծաղիկ եմ անուշ հոտով.
 Թէ՛ն տունկս փոքրիկ է՝ ցած,
 Արօտներում միշտ թաք կացած,
 Բայց իմ փունջս ամենի տան՝
 Թէ աղբատի, թէ մեծատան,
 Իբրև գարնան առաջին զարդ,
 Կարէ տեսնել ամենայն մարդ,
 Ես եմ սիրուն գարնան գուշակ,
 Իմ անունըս է մանուշակ:

Ո ս կ ի և Ե ր կ ա թ.

Ոսկին Երկաթին արհամարելով, ասաց
 մէկ անգամ. — Երանի զիտենամ, դու ինչա-
 ցո՛ւ ես, որ մետաղների կարգն ես ընկել-
 քո սև ու ժանգոտ երեսովդ մարդու վրայ
 զզւանք ես բերում: Նայի՛ր ինձ վրայ.
 տես՝ ի՛նչպէս զեղեցիկ եմ փայլում, ինչպէս
 շողշողում: Նայի՛ր մեր սիրուն օրիորդների
 ու հարսների աղանջներին ու մատներին,
 դու կըտեսնես իմ փառքն ու պատիւը.
 Նայի՛ր նրանց ճակատների շարքերին, դու

կըտեսնես իմ փայլն ու զեղեցկութիւնը.
 Նայի՛ր նրանց պարանոցներին ու կուրծքերին,
 դու կըտեսնես իմ մանեակների ու շղթա-
 ների նրբութիւնը: Չեմ հաշոււմ ապարան-
 ջանները, գնդասեղները, գիտեմ որ դու
 այնքան կուշտ ու կուպիտ ես, որ այդպէս
 քնքուշ բաների մասին ոչ ճաշակ ունիս, ոչ
 հասկացողութիւն:

Երկաթը պատասխանեց Ոսկուն.

— Ես չեմ ուրանում, Ոսկի աղա, որ
 դու զեղեցիկ ես, ամեն բանի զարդն ու
 զարդարանքը դու ես, պինդ չատ բարձր է
 աղբատի բան չես, բայց ինչու ես չափիցդ
 դուրս գոռողանում: Քո սիրուն օղակներդ ոչ
 աղանջի լսելիքն են աւելացնում, ոչ մատնե-
 րին ու կոներին զօրութիւն ու ժրութիւն
 տալիս: Ճակատների փայլուն շարքերը զըլ-
 խին խելք չեն տալիս. ոչ կուրծքերի նուրբ
 մանեակները սրտին գուժ ու խնամք:

Ի՛նչ ասեմ մեր օրիորդներին, որ քեզ
 այդչափ պատիւ են տալիս, քեզ համար հալ-
 ւում, մաշում ու բարակացաւ ընկնում: Իմ
 մի փոքրիկ ասեղը քո բոլոր զարդարանք-

ներից աւելի է օգուտ տալիս: Գիտե՞ս, Ոսկի աղա, իմ փոքրիկ ասեղը քանի՜ տուն է պահում, քանի՜ որրի կերակրում: Իմ խոփն ու ձևիչը ամբողջ աշխարհքին հաց են տալիս:

Մարդիկ ինչ որ շինում են, կամ պէտք է կարեն, կամ պէտք է ծեծեն, կամ պէտք է սղոցեն, կամ պէտք է խարտոցեն, կամ պէտք է կարկատեն: Իմ ուրազն ու կացինը որ չլինին, իմ դուրն ու շաղափը, իմ սղոցն ու մուրճը, իմ կտրիչն ու խարտոցը, էլ կարճով էին մարդիկ քար քարի վրայ դնել, փայտ փայտի վրա:

Ահա այդպէս պարծենկոտ ես դու Ոսկի աղա. քո փայլից կուրացած՝ ուրիշի լաւութիւնը չես տեսնում:

Ա Ր Շ Ա Կ Ի շ ա ր ա դ ր ու թ իւ ն ը .

Երկար ժամանակ սպասում էի, թէ երբ պէտք է ինձ ուսումնարան տանեն: Ուսումնարանի մօտովն անցնելիս՝ որ լսում

էի աշակերտների երգելու ձայնը, սիրտս մի ուրիշ կերպ էր դառնում, մտքումս ասում էի. ա՛խ, ե՛րբ կըլինի, որ ես էլ սրանց մէջը լինեմ, սրանց պէս կարդամ, սրանց պէս երգեմ, սրանց հետ խաղամ, արդեօք կարժանանամ այն օրին:

Վերջապէս փափաղիս հասայ. հայրիկս մի առաւօտ ինձ յայտնեց, թէ երկուշաբթի օրը քեզ տանելու եմ ուսումնարան և այսօր պէտք է գնամ քո ուսման պիտոյքներն առնեմ: Այն օրն էլ ես հաց չըկերայ չափազանց ուրախութիւնիցս:

Երեկոյին հայրս եկաւ տուն: Ի՞նչ ասես որ չէր առել ինձ համար. — թուղթ, թանաք, թանաքաման, դասագիրք, տեսակ-տեսակ գրչածայրեր, գրչակոթեր, գրատախտակ, քարեզրիչներ, մատիտներ, մի քառակուսի քանոն, մի սիրուն գրչահատ: Բոլորը ջոկ-ջոկ թղթերում փաթաթեցի ու դրի պահարանումս, մինչև հասաւ երկուշաբթին՝ ուսումնարան գնալու օրը:

Ն որ տարի.

Ահա հասաւ նոր տարի,

Հետը բերաւ նոր բարի.

Մանր տրդոց ուրախ օր,

Բարի զաւակ հօրն ու մօր:

Մանր տղայքն են ուրախ,

Ունին կաղին զոզինաղ,

Սալորի չոր, չամիչ. թուղ,

Փշատ, ունար և ընկուղ:

Մանր տրդայք չըմոռնաք,

Աշխարհումս չէք մենակ.

Ուրիշ շատ խեղճ տղայք կան,

Աղքատ ու անօղնական.

Նորա հայր ու մայր չոռնեն.

Սև չոր հացի կարօտ են.

Աղքատներին սղորմած

Եղէք, կասէ ձեզ Աստուծ:

Մ ա ն կ ա կ ա ն խ ա դ .

Ա. Աշակերտ

(ասում է անգործ մանկանը)

Ո՛վ դու մանուկ ծաղկահասակ,

Հերիք անգործ պարապ ման գաս,

Զուր մի կորցնիր ոսկի ժամերդ,

Թէ չէ տղէտ, բիրտ կըմնաս:

Բ. Աշակերտ

Խղճա՛, խղճա՛ քո օրերին,

Արդէն անցաւ քո ութ տարին.

Ի՞նչ ես սովորել թափառելով,

Հասկացել ես շարն ու բարին:

Գ. Աշակերտ

Զէ՛ որ մեղք է խղճուկ հայրըդ,

Որ կաշխատի միշտ անդադար,

Թէ ինչ է իւր որդին մի օր

Գառնայ լաւ մարդ իրան համար:

Աշակերտաց խումբը

Գոնէ նայիր ու մեղ առ բեղ

Աշխատութեան օրինակ,

Եւ մի անգին ժամանակըդ

Փշացնիլ շարունակ:

Ե՛կ, եկ, հերիք պարապ չըջես,
 Գորանից քեզ օգուտ չըկայ.
 Ե՛կ վարժարան, կարգն մեզ հետ,
 Որ խեղճ հայրդ ուրախանայ:

Անգործ մանուկ

Ինչի՞ կըզամ ձեր վարժարան,
 Որ զուր զերի ես գտնամ,
 Ազատ, ուրախ փողոցներում
 Լաւ չէ՛ խաղամ ու ման գամ:

Աշակերտաց խումբը

Մենք էլ երբօր բոլորովին
 Դասներս լաւ կըսերտենք,
 Այն ժամանակ ազատ ուրախ
 Խաղ կը խաղանք ու կ'երգենք:

Անգործ մանուկը

Հապա որ ձեզ վարժապետը
 Միշտ կըծեծէ, կըպատժէ,
 Մի՛թէ այդ վատ պատժարանը
 Գալ ու նստելը կարժէ:

Խումբը

Այստեղ ոչ թէ ծեծ ու պատիժ
 Այլ ուսում են մեզ տալիս,
 Միայն ծոյլ, վատ աշակերտը
 Նախատում է ու լալիս:

Անգործ մանուկը

Հապա որ միշտ հրամանով
 Դուք կըլանդնէք, կընտռէք.
 Եւ ինձ նման ուզած բոլէն
 Ազատ մանգալ կարող չէք:

Խումբը

Ով որ չունի կարգ ու կանոն,
 Նա աւուում է անկիւրթ մարդ.
 Կարգ, կանոնը մանկանց համար
 Են գովական սիրուն զարդ:

Ե՛կ, ասում ենք, եկ վարժարան,
 Չես կշտանայ թափառելով
 Ում ուզում ես՝ դնա, հարցրու,
 Մարդ կըդառնաս ուսումով:

Անգործ մանուկը

Ես էլ կըզամ, ես էլ կըզամ,
 Ել չեմ չըջիլ պարապ, զուր.
 Ես էլ ձեզ հետ միշտ կըկարդամ,
 Ել չեմ ընկնիլ դռնէ դուռ:

Խումբը

Ե՛կ մեզ մօտ, եկ մեզ մօտ,
 Քեզ կընդունենք մեծ սիրով.
 Միասին, միասին,
 Խաղանք, խնդանք երգելով:

Բողոքը

Եկէ՛ք. եղբարք, թի թի տանք,
Իրար գրկենք ուրախանանք,
Քանի այդպէս դեռ մանուկ ենք,
Ուսում առնենք, խնդանք, խաղանք:

Դէ՛հ, եղբարք, դէ՛հ, եղբարք,
Ուրախ երգենք ու խաղանք:

Ոչ որ չունի մեզի նման
Ուրախ օրեր, զուարթ, ժամիր,
Աշակերտաց կեանքն է՝ անհոգ,
Սիրտն է մաքուր, զործն օգտաբեր:

Դէ՛հ, եղբարք, դէ՛հ, եղբարք,
Ուրախ երգենք ու խաղանք:

Կեցցէ՛, կեցցէ՛ մանուկ հասակ,
Կեցցեն՝ ուսում, խաղի ժամեր.
Կեցցէ՛ յաւէտ մեր վարժարան,
Կեցցենք և մենք, աշակերտներ:

Պար բռնենք ու երգենք,
Քանի որ իրար հետ ենք
Տրայ լայ, լայ, լայ, լայ, լայ,
Տրայ լայ, լայ, լայ, լայ, լայ...

Տղայոց աղօթք.

Հայր մեր երկնաւոր, հայր ամեն մարդի.
Դու ինձ ամեն օր տաա հազար բարի,—
կեանք, լոյս, կերակուր, հայր ու քաղցրիկ
մայր, մեծ ու փոքրիկ քոյր, անուշիկ եղբայր:
Իսկ ես ի՞նչ ունիմ, յոր ինչ տամ Քեզի,
առջևդ կրնկնիմ, կենամ աղօթքի. ,Ձնորհրդ
տուր ինձ, որ ծնողներիս, ուսուցիչներիս և
իմ մեծերիս լինիմ սիրելի, իսկ Քեզ հաճելի:

Առաւօտեան աղօթք.

Ո՛վ տէր մեր զթոռ,
Դու լոյս առաւօտ,
Ծագիր և մեզ մօտ
Քո լոյսդ անաղօտ:
Թող լուսաւորին
Մեր միտքն ու հոգին,
Ու Քո լոյս անլան
Լինինք փառաբան:

Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

Հայր մեր.

Մեր Հայր, որ երկնքումն ես, սուրբ լինի
քո անունը, զայ քո թագաւորութիւնը, քո
կամքը լինի ինչպէս երկնքումը և երկրումս:
Մեր ամենօրեայ հացը տուր մեզ այսօր.
Թող մեզ մեր պարտքերը, ինչպէս մենք
թողում ենք մեր պարտապաններին: Մեզ
ղէպի փորձութիւն մի տանիլ, այլ փրկիլ
չարից, որովհետև քոնն է թագաւորութիւնը,
գորութիւնը և փառքը յաւիտեան. ամէն:

Տէրունական աղօթք:

Հայր մեր, որ յերկինս ես, սուրբ եղիցի
անուն քո. եկեսցէ արքայութիւն քո, եղիցին
կամք քո որպէս յերկինս և յերկրի. Զհաց
մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր. Թող
մեզ զպարտիս մեր, որպէս և մեք թողումք
մերոց պարտապանաց. և մի տանիլ զմեզ
'ի փորձութիւն, այլ փրկեան զմեզ ի չարէ.
զի քո է արքայութիւն և գորութիւն և փառք
յաւիտեանս. ամէն:

Ուսումն Ծայրենի Հեղուի, ա. տարի 25 է
» » » ը. տարի 30 է
» » » գ. տարի 55 է

ԳԻՆԵ Է 25 ԿՈՊ.

Գրվել՝ Въ Центральную книжную торговлю,
Въ Тифлисѣ.

2013

3205

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0062153

